

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ НАПРЯМ

УДК 342.95

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2022.4.27>

Вікторія Сергіївна Макаренко,

*кандидат юридичних наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра поліцейської діяльності та
публічного адміністрування (старший викладач);*

<https://orcid.org/0000-0003-3310-0684>,

e-mail: viks.gerasymenko@gmail.com

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ: ДОСВІД ЧЕХІЇ

Досліджено загальні засади протидії корупції в Чеській Республіці. Визначено часові періоди розвитку Чехії на шляху до подолання корупції. Надано визначення корупції в Україні та Чехії. З'ясовано місце Чехії та України у світовому рейтингу сприйняття корупції у 2021 році. Розглянуто напрями протидії корупції, визначені урядом. Наведено дві групи основних державних та недержавних організацій у Чеській Республіці, діяльність яких спрямована на запобігання та протидію корупції.

Ключові слова: корупція, Чеська Республіка, протидія корупції в Чехії, протидія корупції, антикорупційна діяльність, органи, що проводять антикорупційну діяльність.

Оглядова стаття

Постановка проблеми

Корупція є негативним суспільним явищем, що відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII визначається як «використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до неправомірного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей».

Корупція відбувається в політиці, економіці, а також в інших сферах життя суспільства. Будь-яка сфера людської діяльності потенційно

може містити корупційні ризики. Боротьба з корупцією відповідно до позиції Міністерства регіонального розвитку Чеської Республіки – це довгостроковий процес, який потребує співпраці всіх елементів системи державного управління та включає в себе діяльність із запобігання, прозорість усіх процесів та накладення санкцій за порушення¹. Здебільшого корупційна діяльність тісно пов'язана з іншими формами злочинної діяльності, тому може відігравати роль у підживленні основ громадянського суспільства.

Конвенція про цивільно-правову відповідальність проти корупції, ухвалена Радою Європи та ратифікована Чеською Республікою у 2003 р., визначає корупцію як «пряме чи опосередковане вимагання, пропозицію, передачу чи отримання хабара чи будь-якої іншої неприпустимої переваги чи можливості із неї, що перешкоджає належному виконанню будь-яких обов'язків або поведінки, що вимагається від одержувача хабара, неприпустимих переваг або перспективи їх отримання». Корупцію можна охарактеризувати як зловживання службовим становищем, що пов'язано з порушенням принципу неупередженості під час прийняття рішень. Він мотивований гонитвою за матеріальною вигодою чи отриманням інших благ. Однак Кримінальний кодекс Чехії (Закон № 40/2009) визначає лише певні злочинні діяння, деякі з яких підпадають під визначення корупції, проте не надає визначення самого терміна. Найбільш типовими прикладами таких злочинів є одержання хабара (ст. 331 ТЗ), хабарництво (ст. 332 ТЗ) та непрямий підкуп (ст. 333 ТЗ)².

Чеська Республіка завжди вважалась країною з відносно високим рівнем корупції. З часу здобуття нею незалежності справи про корупцію на різних рівнях управління привертали увагу суспільства. Наприклад, кільком міністрам довелося залишити уряд через корупційні скандали. Найбільш помітною була відставка в липні 1999 р. міністра фінансів І. Свободи, якого звинуватили в шахрайстві, пов'язаному з процесом приватизації. У 2005 р. другий уряд Чехії розпався через звинувачення в корупції, коли 25 квітня прем'єр-міністр С. Гросс подав у відставку, а отже, і весь уряд Чехії, оскільки не зміг пояснити походження коштів, за які придбав свою квартиру [1]. Тобто країна неодноразово потерпала від справ про корупцію на найвищому рівні управління.

¹ Anti-corruption Agenda // Ministry of Regional Development CZ : сайт. URL: <https://www.mmr.cz/en/ministerstvo/urad/anti-corruption-activities> (дата звернення: 11.11.2022).

² Co je korupce // Policie ČR : сайт. URL: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx> (дата звернення: 11.11.2022).

Проте зараз Чеська Республіка впевнено рухається до зниження рівня корупції. Зокрема, за даними Трансперенсі Інтернешнл та Індексу сприйняття корупції, у 2020 та 2021 роках Чехія посідала 49 місце зі 180 країн світу, отримавши оцінку 54 бали. Для порівняння Україна знаходиться на 122 сходинці з оцінкою 32 бали, що лише трохи краще, ніж було у 2019 р. [3]. Отже, дослідження способів та інституцій, що сприяють подоланню причин корупції та зниженню її шкідливих проявів, може стати корисним для врахування та формування власного шляху протидії корупції в Україні.

Стан дослідження проблеми

Діяльність у сфері запобігання та протидії корупції завжди викликає зацікавленість серед науковців. В Україні та світі подібними дослідженнями займалися О. І. Безпалова, В. М. Галуцько, В. Д. Гвоздецький, В. О. Іванцов, О. В. Когут, А. Т. Комзюк, Я. М. Кураш, М. І. Мельник, Р. О. Мельник, Є. В. Невмержицький, М. В. Пашковська, О. С. Полякова, І. О. Христич, С. О. Шатрава, О. Ю. Шостко та ін. Проте не можна з упевненістю сказати, що питання запобігання корупції та провадження антикорупційної діяльності в Чеській Республіці є повною мірою вивченим.

Мета і завдання дослідження

Таким чином, *метою* статті є висвітлення шляху, пройденого Чеською Республікою у сфері запобігання та протидії корупції, побудови її антикорупційних органів, формування антикорупційної стратегії.

Мета конкретизується в таких *завданнях*: продемонструвати ступінь вирішеності питання запобігання корупції в Чехії та з'ясувати можливості врахування окремих аспектів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України та/або імплементації в українську правову систему окремих нормативних положень.

Виклад основного матеріалу

Нова структура відносин між Чеською Республікою, Угорщиною, Польщею та Словаччиною, відома як Вишеградська група або Вишеградська четвірка (V4), була створена в 1991 р. Співпраця між чотирма країнами була зосереджена на побудові демократичних систем і вступі до НАТО та ЄС.

Група була створена після розпаду Радянського Союзу. Інтенсивність цієї співпраці змінювалася протягом років, і інколи були періоди повної стагнації. Наприклад, між 1993 і 1998 роками члени групи призупинили діяльність, кожен зосередився на власних зусиллях для досягнення вступу до ЄС/НАТО. Після цього періоду співпрацю було відновлено, хоча і, зазвичай, на тимчасовій основі, враховуючи розбіжності між членами. Такий спосіб взаємодії був простішим, враховуючи неінституційний характер організації.

Окрім самітів між прем'єр-міністрами чотирьох країн та координаційних зустрічей під час Європейської ради, взаємна співпраця значною мірою залежить від наявних обставин. Незважаючи на те, що вступ до Європейського Союзу завершився, організація не припинила існування як політичний суб'єкт. Вишеградська четвірка виникла як неінституційна організація, але все більше діє як окремий агент у європейській та світовій політиці¹.

Науковці виділяють різні періоди в історичній ретроспективі шляху до подолання корупції в Чеській Республіці. Перший корупційний період – це часи приватизації 1990-х років, як-от схеми ваучерної приватизації та вилучення активів із колишніх державних соціалістичних компаній. Корупція, пов'язана з найвищими рівнями політичної еліти, стала очевидною під час правління Громадянської демократичної партії (ODS) у 1996–1997 рр., яка керувала країною з моменту краху комуністичного режиму. Також стверджується, що приватизація, серед іншого, закладає основу для системної корупції [2]. До речі, це непоодинокую точку зору, з якою складно не погодитись. Дослідники також відзначають, що ще комуністична Чехословаччина, як і інші комуністичні країни, була відома своєю широко поширеною корупцією на всіх рівнях: «Різноманітні корупційні дії після падіння комунізму дозволяють нам простежити схожість між Чехословаччиною (а пізніше Чеською Республікою) та іншими посткомуністичними країнами. Одним із ключових прикладів є приватизація, яка створила величезну кількість можливостей для корупції в контексті посткомуністичної економічної трансформації. Ці можливості існували в усіх цих країнах і часто приносили користь не лише окремим особам, а й цілим політичним партіям, які вміли викручувати та експлуатувати державу» [3].

Другий період почався за часи «Угоди опозиції» [4] і тривав з 1998 по 2002 р. Чеська соціал-демократична партія (ČSSD) стала головною, вона була толерована консервативною Громадянською демократичною партією ODS та не контролювана жодною опозиційною партією або суспільством. Масштаби корупції не були очевидні відразу, а про серйозність деяких фактів (переважно щодо вилучення грошей з великих підприємств) і системності корупції стало відомо лише нещодавно. У період між 2002 і 2006 рр., коли відбувалися переговори про вступ і фактичний вступ до ЄС, соціал-демократи керували країною, не вживаючи серйозних заходів [2]. Натомість сфера правосуддя ставала дедалі більше залежною від політики.

¹ The Visegrad Group (V4) // European Council : сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/library/library-blog/posts/the-visegrad-group-v4/> (дата звернення: 11.11.2022).

Урядова риторика змінилася у третьому періоді. Було запропоновано декілька антикорупційних планів, проте конкретної антикорупційної програми не було. Крім того, опозиційні партії використовували антикорупційну риторику для просування та реалізації особистих інтересів [2]. У цей період аналітики почали говорити про «юстиційну мафію», яка перешкоджала серйозній боротьбі з корупцією.

Проте сьогодні Чеська Республіка впевнено рухається до викорінення корупції з власного правового поля та в діяльності урядових інституцій. Зокрема, серед пріоритетів антикорупційної діяльності Міністерством регіонального розвитку Чехії визначено: ефективну та незалежну виконавчу владу; прозорість і вільний доступ до інформації; ефективне управління державним майном та розвиток громадянського суспільства¹.

Урядом Чеської Республіки розроблено так званий Антикорупційний порядок денний (*The Anti-Corruption Agenda*) – зведення законодавчих і незаконодавчих заходів і процедур, які впроваджуються в межах боротьби з корупцією. Їм мають відповідати та дотримуватись у свої діяльності всі урядові організації. Серед ключових пунктів цього порядку денного можна визначити такі:

- створення незалежної, ефективної, професійної, інтегрованої та стійкої до корупції державної адміністрації;
- незалежність прокуратури від політичного впливу;
- прозорість і ефективність процесу прийняття рішень та законодавчого процесу;
- упорядкування системи вільного доступу до інформації;
- розширення сфери застосування й обов'язкове використання оцінки регуляторного та корупційного впливу відповідно до законодавства;
- більш ефективне запобігання конфлікту інтересів;
- наявність чітких правил фінансування політичних партій і рухів, а також виборчих кампаній;
- встановлення обов'язкових стандартів присутності представників держави в товариствах (корпораціях) та державних підприємствах;
- ужиття превентивних заходів щодо обмеження корупційних ризиків в управлінні державною власністю;
- посилення механізмів управління та контролю в системі державного управління;

¹ Anti-corruption Agenda // Ministry of Regional Development CZ : сайт. URL: <https://www.mmr.cz/en/ministerstvo/urad/anti-corruption-activities> (дата звернення: 11.11.2022).

– захист викривачів¹.

В Україні також реалізовано подібний механізм, що називається антикорупційними програмами, які діють в органах державної влади та місцевого самоврядування та розробляються на основі Типової антикорупційної програми юридичної особи², розробленої та затвердженої наказом Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) від 10 грудня 2021 р. № 794/21. Згідно з НАЗК «антикорупційна програма – це документ, виконання якого сприяє формуванню негативного ставлення працівників державних органів та юридичних осіб до корупції. Він визначає правила, стандарти і процедури щодо виявлення, протидії та запобігання корупції»³.

Наступним кроком необхідно розглянути органи та установи, що діють на території Чеської Республіки та провадять свою діяльність у сфері протидії корупції. ООН поділяє їх на два види: 1) ті, які займаються аналітичною та розслідувальною діяльністю; 2) ті, які здійснюють профілактичну, просвітницьку та координаційну діяльність⁴. Дослідимо їх діяльність більш детально.

До першої групи прийнято відносити поліцію Чеської Республіки, Генеральну інспекцію сил безпеки, прокуратуру Чеської Республіки, фінансово-аналітичний блок Міністерства фінансів.

У системі поліції діяльність із перевірки та розслідування в найбільш серйозних справах про корупцію здійснюється переважно вузькоспеціалізованим підрозділом поліції Чеської Республіки – підрозділом виявлення корупції та фінансових злочинів Бюро кримінальної поліції та служби розслідування, яке виконує свої повноваження на всій території Чеської Республіки та розслідує найбільш серйозні форми злочинів, займаючись економічною, фінансовою та пов'язаною з корупцією злочинною діяльністю. Крім того, цей підрозділ займається

¹ Там само.

² Типова антикорупційна програма юридичної особи : затв. Наказом Нац. агентства з питань запобігання корупції від 10.12.2021 № 794/21 // Національне агентство з питань запобігання корупції : офіц. сайт. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Programa-yur-osoba.pdf> (дата звернення: 11.11.2022).

³ Антикорупційні програми // Національне агентство з питань запобігання корупції : офіц. сайт. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pravove-zabezpechennya/> (дата звернення: 11.11.2022).

⁴ Preventive Anti-Corruption Body or Bodies. Thematic Compilation of Relevant Information Submitted by Czech Republic // United Nations : сайт. URL: https://www.unodc.org/documents/corruption/WG-Prevention/Art_6_Preventive_anti-corruption_bodies/Czech_Republic.pdf (дата звернення: 11.11.2022).

вилученням доходів, набутих злочинним шляхом, і активів злочинців з метою відшкодування збитків і конфіскації активів або речей. Він також виконує окремі завдання Управління з вилучення коштів, одержаних злочинним шляхом¹. Боротьба з корупцією також є одним із завдань виконавчого відділу Бюро кримінальної поліції та служби розслідувань, що діє на всій території Чеської Республіки і називається відділ боротьби з організованою злочинністю Бюро кримінальної поліції та служби розслідувань, який здійснює координацію, управлінську та контрольну діяльність. Виявляючи та розслідуючи справи, пов'язані з організованою злочинністю, цей підрозділ бере участь у підтриманні внутрішнього порядку та безпеки. Крім того, відділ боротьби з організованою злочинністю також бере участь у виконанні завдань, покладених на Президіум поліції та Міністерство внутрішніх справ Чеської Республіки.

Що стосується Генеральної інспекції сил безпеки Чехії, то розслідування корупції також входить до її компетенції у випадках, коли корупційне діяння скоєно офіцерами або цивільними службовцями органів поліції, митної служби, пенітенціарної служби або безпосередньо самої Інспекції, якщо злочин скоєно у зв'язку з виконанням цією особою трудових завдань². Цим колом повноважень Генеральна інспекція сил безпеки подібна до Національного антикорупційного бюро України, тому останнім часом вони досить активно співпрацюють у сфері запобігання, виявлення та розслідування кримінальних корупційних правопорушень³.

Відповідно до Кримінально-процесуального кодексу прокуратура Чеської Республіки є правоохоронним органом. Загалом предметна і територіальна компетенція прокуратури впливають із предметної та територіальної компетенції судів, якщо інше не встановлено спеціальним законодавством. Прокурор здійснює нагляд за законністю досудового кримінального провадження. У суді вони представляють

¹ Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV // Policie ČR : сайт. URL: <https://www.policie.cz/clanek/uokfk-skpv-utvar-odhalovani-korupce-a-financni-kriminality-skpv.aspx> (дата звернення: 11.11.2022).

² Generální Inspekce Bezpečnostních Sborů. URL: <https://www.gibs.cz/> (дата звернення: 11.11.2022).

³ НАБУ та Генеральна інспекція сил безпеки Чеської Республіки об'єднують зусилля у протидії корупції // Національне антикорупційне бюро України : офіц. сайт. 20.10.2021. URL: <https://nabu.gov.ua/novyny/nabu-ta-generalna-inspekciya-syl-bezpeky-cheskoyi-respubliky-obyednayut-zusylyla-u-protydyi> (дата звернення: 11.11.2022).

обвинувачення, надають докази та пропонують вид покарання¹. Кожна прокуратура та кожен її прокурор мають певну спеціалізацію, але корупція не виділяється окремо, а підпадає під одну із загальних спеціалізацій – економічну та майнову злочинність.

Фінансово-аналітичний відділ Міністерства фінансів, який є розвідувальним підрозділом Міністерства фінансів, також бере участь у виявленні корупції та загальному покращенні корупційного «клімату» в Чеській Республіці. До основних напрямів діяльності цього підрозділу належать легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом (відмивання грошей), фінансування тероризму та міжнародні санкції².

До другої групи органів, які здійснюють профілактичну, просвітницьку та координаційну діяльність, ООН відносить Антикорупційну комісію поліції Чеської Республіки, Омбудсмена поліції Чеської Республіки та Пожежно-рятувального корпусу Чеської Республіки, Державного захисника прав у Чеській Республіці, Інститут державного управління в Празі тощо.

Антикорупційна комісія поліції Чеської Республіки – це консультативний орган президента поліції, який відповідає за виконання завдань, передбачених Урядовою програмою боротьби з корупцією та Антикорупційною програмою Міністерства внутрішніх справ.

Омбудсмен поліції Чеської Республіки та Пожежно-рятувального корпусу Чеської Республіки – це підрозділ, призначений виконувати роль надбудови над існуючими органами і заповнювати своїм існуванням порожнє місце в системі контролю поліції та пожежно-рятувальних підрозділів Чеської Республіки. Цей орган розглядає звернення тільки поліцейських і пожежників³.

Державний захисник прав у Чеській Республіці (Омбудсмен) є особливим органом. Громадяни можуть звертатися зі своїми скаргами до Державного захисника прав, який захищає права осіб перед органами влади та іншими установами, переліченими у відповідному

¹ Subject-matter and Territorial Jurisdiction // Soustava Státního Zastupitelství : сайт. URL: <https://verejnazaloba.cz/en/more-about-public-prosecution/competence-and-jurisdiction/subject-matter-and-territorial-jurisdiction/> (дата звернення: 11.11.2022).

² Anti-corruption Agenda // Ministry of Regional Development CZ : сайт. URL: <https://www.mmr.cz/en/ministerstvo/urad/anti-corruption-activities> (дата звернення: 11.11.2022).

³ Preventive Anti-Corruption Body or Bodies. Thematic Compilation of Relevant Information Submitted by Czech Republic // United Nations : сайт. URL: https://www.unodc.org/documents/corruption/WG-Prevention/Art_6_Preventive_anti-corruption_bodies/Czech_Republic.pdf (дата звернення: 11.11.2022).

законі, якщо поведінка органів влади суперечить закону, не відповідає за принципи демократичного верховенства права та проти бездіяльності органів влади, сприяючи захисту основних прав і свобод. Омбудсмен також захищає людей від випадків дискримінації, відвідує установи виконання покарань, намагається запобігати жорсткому поводженню, а також стежить за дотриманням прав людей з інвалідністю¹.

У свою чергу, Інститут державного управління в Празі є допоміжною організацією Міністерства внутрішніх справ, яка забезпечує методологічне керівництво та координує сферу спеціальних професійних компетенцій як кваліфікаційної передумови для виконання делегованих повноважень державного управління, враховуючи перевірку цієї компетенції за допомогою екзаменації. Водночас він пропонує державним службовцям широкий спектр навчальних програм для підвищення кваліфікації. Таким чином, освіта у сфері боротьби з корупцією є лише одним із багатьох напрямів, на яких Інститут зосереджує свою діяльність².

Також у Чеській Республіці діє такий орган, як Урядова антикорупційна рада. Вона є урядовим дорадчим органом з питань Програми протидії корупції, який координує та оцінює питання відповідності Програмі протидії корупції. Першочерговими завданнями Урядової ради є координація та оцінка антикорупційної діяльності, а також пропонування на основі отриманих знань уряду заходів, спрямованих на зниження корупційних ризиків у системі державного управління та підвищення прозорості³.

У сфері громадських ініціатив у Чеській Республіці діє Платформа громадських організацій проти корупції «Державна реконструкція», яка вже понад сім років допомагає політикам залишатися в межах правил демократії та наглядає за цільовим використанням державних коштів. «Державна реконструкція» забезпечує дотримання законів з метою формування відкритої, ефективної та економічно сильної

¹ Kanceláři veřejného ochránce práv // Ombudsman: veřejný ochránce práv : сайт. URL: <https://www.ochrance.cz/o-nas/> (дата звернення: 11.11.2022).

² Preventive Anti-Corruption Body or Bodies. Thematic Compilation of Relevant Information Submitted by Czech Republic // United Nations : сайт. URL: https://www.unodc.org/documents/corruption/WG-Prevention/Art_6_Preventive_anti-corruption_bodies/Czech_Republic.pdf (дата звернення: 11.11.2022).

³ Anti-corruption Agenda // Ministry of Regional Development CZ : сайт. URL: <https://www.mmr.cz/en/ministerstvo/urad/anti-corruption-activities> (дата звернення: 11.11.2022).

держави без корупції та дружньої до всіх громадян. До її складу входять юристи, експерти з державного управління, економісти та всі, кому небайдужа прозора та відповідальна політика¹.

Деякі чеські науковці також вважають, що корупцію слід аналізувати не лише на загальнодержавному рівні, але й на рівні приватних підприємств та організацій. Вони відмічають, що, крім висвітлення негативних ознак корупції, слід робити акцент на визначенні того, до якої міри корупція буде прийнятною для підприємств та їхніх клієнтів. По-перше, дослідження на рівні країни не допомагають зрозуміти чинники рівня корупції, з якими стикаються окремі підприємства. По-друге, аналіз на нижчому рівні має вирішальне значення для розуміння того, чому та як вплив корупції відрізняється залежно від форми підприємства чи організації. По-третє, дослідження на рівні приватних підприємств можуть мати важливі політичні наслідки та, наприклад, надати країнам із високим рівнем корупції рекомендації щодо того, які місцеві інституції важливі для впливу на рівень розповсюдження корупції [5]. Як результат, подібні дослідження можуть бути корисними для розроблення державної політики, яка може вплинути на системні зміни та розвиток ринку в Центральній та Східній Європі та як прямо, так і опосередковано впливати на рівень корупції. Вважаємо подібні питання такими, що потребують більш детального з'ясування в подальших дослідженнях.

Висновки

Зважаючи на викладене у нашому дослідженні, можна стверджувати, що Чехія впевнено рухається в напрямі посилення своєї державної політики та ефективного зниження рівня корупції в державі, про що свідчать останні їх напрацювання. Зокрема, колишній прем'єр-міністр Чехії А. Бабіш заявляв, що «під час правління його уряду в жодного міністра не було проблем з корупцією»², а станом на 2022 р. активно розробляється законопроект про захист викривачів, хоча його зміст і викликає певні дискусії серед організацій, що провадять антикорупційну діяльність³.

¹ O nás // Rekonstrukce státu : сайт. URL: <https://www.rekonstrukcestatu.cz/o-nas> (дата звернення: 11.11.2022).

² Babis says his cabinet eliminated corruption from top politics // Visegrad Group : сайт. 25.01.2022. URL: <https://www.visegradgroup.eu/news/babis-says-his-cabinet-220125> (дата звернення: 11.11.2022).

³ Anti-corruption groups criticise whistleblowers protection bill // Visegrad Group : сайт. 13.09.2022. URL: <https://www.visegradgroup.eu/news/anti-corruption-groups> (дата звернення: 11.11.2022).

Разом із тим ефективна діяльність органів державної влади та громадських ініціатив Чеської Республіки у сфері запобігання та протидії корупції може бути врахована і в Україні, зокрема існування такого органу, як Генеральна інспекція сил безпеки, функції якого є дотичними до НАБУ, на нашу думку, є необхідним та заслуговує на подальше вивчення та окремі дослідження.

Крім того, вважаємо за необхідне сприяти підвищенню ролі громадськості у сфері контролю за антикорупційною діяльністю та брати за основу досвід функціонування громадських ініціатив на кшталт Платформи громадських організацій проти корупції «Державна реконструкція», адже їх існування спонукає органи та посадових осіб, наділених владними повноваженнями, діяти лише в межах та на підставі закону, а отже, значно сприяє зниженню рівня вчинення корупційних правопорушень та ризиків їх вчинення.

Список бібліографічних посилань: 1. De Ridder E. EU Aid for Fighting Corruption in the Czech Republic and Slovakia: Where Did It Go Wrong? *Journal of Contemporary European Research*. 2009. Vol. 5, No. 1. Pp. 61–81. 2. Gallina N. Corruption in the Czech Republic and Slovakia: An EU-Conditionality Problem? *L'Europe en Formation*. 2012. Vol. 2, No. 364. Pp. 237–241. DOI: <https://doi.org/10.3917/eufor.364.0237>. 3. Naxera V. The Never-ending Story: Czech Governments, Corruption and Populist Anti-Corruption Rhetoric (2010–2018). *Politics in Central Europe*. 2018. Vol. 14, Iss. 3. Pp. 31–54. DOI: <https://doi.org/10.2478/pce-2018-0017>. 4. Павлишин А. Досвід інтеграції Чеської Республіки до Європейського Союзу (1993–2004 рр.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2013. Вип. 22. С. 156–179. 5. Koudelková P., Strielkowski W., Hejlová D. Corruption and System Change in the Czech Republic: Firm-Level Evidence. *DANUBE: Law and Economics Review*. 2015. Vol. 6, Iss. 1. Pp. 25–46. DOI: <https://doi.org/10.1515/danb-2015-0002>.

Надійшла до редколегії 13.11.2022

Прийнята до опублікування 30.11.2022

Makarenko V. S. General principles of combating corruption in the countries of the Visegrad Four: the experience of the Czech Republic

The article is devoted to the study of the general principles of combating corruption in the territory of the Czech Republic. The fight against corruption, according to the Ministry of Regional Development of the Czech Republic, is a long-term process that requires the cooperation of all elements of the public administration system and includes prevention activities, transparency of all processes and the imposition of sanctions for violations. The purpose of the article is to study the experience of implementing anti-corruption activities on the territory of one of the countries of the Visegrad Group, namely the Czech Republic, establishing the path taken by the Czech Republic in the field of prevention and countering corruption, building its

anti-corruption bodies, forming a strategy and clarifying the possibility of taking into account certain aspects in the activities of state bodies authorities and local self-government of Ukraine.

As a result of the study, the place of the Czech Republic and Ukraine in the global rating of corruption perception in 2021 has been clarified. The definition of corruption in Ukraine and the Czech Republic has been given. The nature of the activity of the Visegrad Group as an institutional organization has been outlined. It has been determined that it is customary to distinguish three time periods of the Czech Republic's development on the way to overcoming corruption.

The priority areas of combating corruption, determined by the government of the Czech Republic and enshrined in the Anti-corruption agenda, have been considered, including: creation of an independent, efficient, professional, integrated and corruption-resistant state administration; transparency and efficiency of the decision-making process and the legislative process; regulation of the system of free access to information, etc. There are two groups of main state and non-state organizations in the Czech Republic whose activities are aimed at preventing and combating corruption: 1) those engaged in analytical and investigative activities; 2) those that carry out preventive, educational and coordination activities. The first group includes the Police of the Czech Republic, the General Inspectorate of Security Forces, the Prosecutor's Office of the Czech Republic, and the Financial and Analytical Unit of the Ministry of Finance. The second group includes the Anti-Corruption Commission of the Police of the Czech Republic, the Ombudsman of the Police of the Czech Republic and the Fire and Rescue Corps of the Czech Republic, the State Defender of Rights in the Czech Republic, the Institute of Public Administration in Prague, etc.

It has been concluded that it is necessary to promote the role of the public in the field of control over anti-corruption activities and the possibility to take as a basis the experience of the functioning of public initiatives of the Czech Republic.

Key words: corruption, Czech Republic, combating corruption in the Czech Republic, combating corruption, anti-corruption activities, bodies conducting anti-corruption activities.

